

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра музики і хореографії

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

до навчальної дисципліни

ДИРИГУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістра**

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації Музика

(назва спеціалізації)

Слов'янськ – 2016

ЗМІСТ
навчально-методичних матеріалів
до навчальної дисципліни
«Диригування»
підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
спеціалізації «Музика»

1. Навчальна програма навчальної дисципліни.
2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних (семінарських, лабораторних) занять із навчальної дисципліни.
3. Дидактичне забезпечення самостійної роботи здобувачів.
4. Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів.

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра музики і хореографії

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИРИГУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістра**

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації «Музика»

(назва спеціалізації)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ МУЗИКИ І ХОРЕОГРАФІЇ
ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДОНБАСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Смиренський В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музики і хореографії Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Хижняк І. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»;

Одерій Л. Є. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет».

Рекомендовано до впровадження
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«17» лютого 2016 р.
протокол № 2

Перший проректор _____ Набока О. Г.

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Диригування» складена відповідно до освітньої програми та навчального плану підготовки здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 013 Початкова освіта спеціалізації Музика.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є головні положення галузі знань хорового мистецтва відповідно до особливостей керівництва хоровим колективом.

Міждисциплінарні зв'язки: Хоровий клас і практикум керівництва хором. Хорознавство. Постановка голосу.

Програма навчальної дисципліни містить такі змістові модулі:

1. Хор і голоси, що його складають.
2. Вокальна робота в хорі.
3. Елементи хорової звучності.
4. Робота над хоровим твором.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Диригування» є підготовка молодих диригентів до практичної роботи з хором на основі здобутих теоретичних знань у галузі хорового мистецтва, де досліджуються прийоми і методи організації хорового колективу та керування ним.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Диригування» є

1. Опанування методичних принципів організації хорового колективу (у тому числі дитячого хору, ансамблю);
2. Усвідомлення специфічних особливостей шкільної хорової роботи, вікових особливостей дітей, їх психології та фізіології;

3. Вивчення класифікації співацьких голосів і необхідних елементів хорової звучності;
4. Формування диригентських умінь і навичок;
5. Засвоєння методології керівництва хором, технології та способів хорової роботи, стилю художнього спілкування, функцій диригента.

1.3. За результатами вивчення дисципліни «Диригування» у здобувачів повинні бути сформовані такі компетентності:

загальні:

- здатність до формування методичних принципів організації хорового колективу;
- здатність до формування методології керівництва хором, технології та способів хорової роботи, стилю художнього спілкування, функцій диригента;
- здатність до розбору специфіки шкільної хорової роботи, вікових особливостей дітей, їх психології та фізіології.

спеціальні:

- здатність до вміння класифікувати співацькі голоси;
- здатність до розбору елементів хорової звучності;
- здатність до структурування руху долів у диригентських схемах;
- здатність до створення схем диригування у різних розмірах;
- здатність до диригування дитячими хоровими творами у різних розмірах;
- здатність до створювання дитячого хорового колективу або ансамблю;
- здатність до підбору необхідних хорових розспівувань для шкільної хорової роботи;
- здатність до складання пісенного репертуару для дітей молодшого, середнього та старшого шкільного віку;

- здатність до методично грамотної роботи над хоровим твором з дитячим хоровим колективом.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 120 годин/4 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Хор і голоси, що його складають

Тема 1. Поняття про хор.

Хор – це таке зібрання співаючих, у звучності якого є врівноважений ансамбль, точно вивірених стрій і художні, виразно відпрацьовані нюанси.

Хори можуть виконувати твори з інструментальним супроводом і без супроводу – а cappella.

Тип хору – це характеристика складу хору за типами співацьких голосів. Співацькі голоси поділяються на три типи: чоловічі, жіночі й дитячі. Поєднання двох різнорідних типів хорів, а саме: чоловічого і жіночого, чоловічого й дитячого утворюють мішаний хор. Таким чином, типи хорів бувають: 1) однорідний чоловічий; 2) однорідний жіночий; 3) дитячий; 4) мішаний.

Вид хору – характеристика виконавського колективу чи твору за кількістю самостійних партій. За кількістю самостійних хорових партій хори бувають одноголосними, дво-, три-, чотириголосними тощо.

Діапазон – це звуковий об'єм голосу від найнижчого до найвищого звука.

Сопрано – найвища партія в хорі, виконується жіночими або дитячими голосами. Діапазон до1 – ля 2; робочий діапазон ре1 – соль2.

Альт – другий за висотою у чотириголосному хорі, виконується низькими жіночими голосами або дитячими. Загальний діапазон соль, ля – ре2, мі2; робочий діапазон ля-ре2.

Тенор – висока чоловіча хорова партія звучить нижче альтової.
Загальний діапазон Сі – ля1; робочий діапазон до – соль1.

Бас – найнижча партія в мішаному хорі, основа мішаного й чоловічого хорів. Загальний діапазон Фа – мі1; робочий діапазон Соль – ре1.

Дитячі голоси поділяються на дискант, чи сопрано, і альт.

Жіночі голоси поділяються на три групи: сопрано, меццо-сопрано й контральто.

Чоловічі голоси поділяються на три групи: тенор, баритон, бас.

Хорова партія – це група однорідних голосів, яка виконує в унісон свою мелодію в хоровому творі.

Теситура – висотне положення звуків мелодії стосовно діапазону голосу.

Тема 2. Будова голосового апарата.

Голосовий апарат складається з трьох частин: 1) механізм дихання; 2) гортань як джерело звука; 3) резонатори й артикуляційний апарат, що слугує для утворення голосних і приголосних.

Механізм дихання – це легені з дихальними шляхами, тобто бронхами і трахеєю.

У співі прийнято розрізняти такі типи дихання:

1. ключичне – переважають рухи верхніх ребер, ключиць і плечей; розширюються в основному верхівки легень, участь діафрагми незначна, а в легені потрапляє мало повітря. Це дихання верхньореберне. Ключичне дихання використовують діти й неосвічені співаки;
2. грудне, середньо реберне – превалює рух середніх ребер і грудної кості. Співаки таким дихання не користуються;
3. діафрагматичне, черевне – переважає рух діафрагми, наповнюються нижні ділянки легень і значно рухається черевний прес. Таке дихання властиве спортсменам;

4. грудодіафрагматичне, глибоке грудочеревне мішане дихання, в якому груди і діафрагма беруть однакошу участь, найприязніше для співу. Цим різновидом дихання користуються співаки, артисти, диктори, оратори. Володіння ним дає змогу співати тривалі музичні фрази.

Цей поділ на типи досить умовний, тому що насправді дихання завжди є мішаним, але з перевагою того чи іншого типу.

Гортань являє собою конусоподібну трубку що складається з хрящів, з'єднаних між собою зв'язками і м'язами. Знизу гортань приєднується до трахеї а верхня її частина відкривається у глотку.

Резонатори – частина голосового апарата яка надає слабкому звукові, що виникає над голосовими зв'язками, сили, звучності й характерного тембру. Стосовно голосових зв'язок резонатори поділяються на верхні і нижні.

Регістр співацького голосу – це послідовна низка звуків, які відтворюються одним механізмом голосоутворення.

Чоловічий і хлопчачий голоси мають два реєстри: грудний і фальцет.

Жіночий і дівчачий голоси мають три реєстри: грудний, медіум і головний.

Тема 3. Мутація дитячого голосу.

В організмі людини в підлітковому та юнацькому віці (12 – 18 років) відбуваються великі анатомофізіологічні й нервово-психічні зміни, які впливають на всю його життєдіяльність. У цей період дитина перетворюється на дорослого, внаслідок чого в голосовому апараті відбуваються дуже складні процеси.

Мутація – зміна голосу в період статевого дозрівання. Умовно мутацію можна поділити на три періоди: передмутаційний, мутаційний і післямутаційний.

Передмутаційний період (11 – 13 років) протікає без особливих змін в голосовому апараті. За кілька місяців до початку справжньої мутації голос хлопчиків значно поліпшується, зростає його сила, але виникають труднощі

голосоутворення на верхніх звуках, які раніше виконувалися легко й невимушено. У хлопчиків і дівчаток у голосі з'являється скрипучість і хриплість, іноді голос стає нестійким і часом порушується інтонація. Дівчатка починають відчувати артикуляційні незручності пов'язані з активним ростом язика. На зв'язках з'являється легке почервоніння, але механізм голосоутворення залишається колишнім. Це означає, що хлопчики співають ще дитячими голосами в першій-другій октаві. Голоси хлопчиків і дівчаток у передмутаційний період не вирізняються за тембром, силою і діапазоном, проте для хлопчиків характерна особлива дзвінкість і сріблястість звучання.

Мутаційний період (13 – 15 років) пов'язаний із раптовою зміною гортані як зазначалося раніше. Розмір хлопчачої гортані в цей період збільшується на дві третіх, у дівчачої – на третину. Голосові зв'язки розтягуються, робляться товщими, внаслідок чого голос змінюється. Голос хлопчиків знижується на октаву й починають звучати в малій октаві. У звучанні голосів дівчаток не відбуваються такі різкі зміни, але їхні в цей період стають насиченішими, яскраво проявляються темброві якості і збільшується діапазон. У цьому віці дівчачі голоси являють собою щось середнє між дитячими й жіночими, і подальший розвиток наближає їх до нормального звучання жіночого голосу.

Післямутаційний період (15 – 18 років) є найважливішим, адже в цей час колишні хлопчики, а тепер юнаки, вчать по-новому співати й утворювати звуки. У цей період юнаки відчують психологічні труднощі у процесі звикання до нового голосу бо вони пам'ятають власний дитячий голос.

Тема 4. Дитячий хор.

Дитячий хор складається з партій сопрано і альтів. Кожна з них має свій діапазон, який залежить від віку виконавців. За звучанням дитячий хор наближається до дитячого, тому ці різні колективи можуть виконувати однакові хорові твори. Визначимо риси, властиві голосам дітей і жінок. Якщо

жіночим голосам притаманна велика сила і пружність звуку, темброва різноманітність і широта діапазону, то дитячим голосам властива прозорість звучання, гострота інтонування, здатність ідеального строю ансамблевої злитності. Хлопчики, що співають, володіють специфічним звуком, який утворює незвичайне за красою звучання хору й вирізняється дзвінкістю і сріблястістю.

Виразні й технічні можливості дитячих хорів міцно пов'язані з віковими особливостями тих хто входить до хору. Всі дитячі хори за віковими ознаками поділяються на три групи: молодшого шкільного віку (1 – 4 класи), середнього шкільного віку (5 – 8 класи), старшого шкільного віку (9 – 11 класи).

Хор до складу якого входять діти 6-9 років, характеризується легким фальцетним невеликої сили звучанням у межах від *mp* до *mf*. Голоси ще не мають яскраво вираженого індивідуального тембру та істотних відмінностей між хлопчачими і дівчачими. Рідко трапляються яскраво виражені сопрано, ще рідше – альти, тому на початковому етапі хор молодших школярів не поділяються на хорові партії. Головне завдання – домогтися злагодженого унісонного звучання колективу. Хори молодших школярів співають, як правило, одноголосі твори, пізніше до одноголосих додаються елементи двоголосся, а в четвертому класі можливий спів на два голоси. Робочий діапазон такого хору до 1 – до 2 ($re2$).

Хор, що складається з дітей середнього шкільного віку 10 – 13 років, вирізняються від хору молодших школярів більшою насиченістю й динамічністю звуку. У підлітковому віці яскраво проявляється відмінність у механізмі утворення звуку в дівчаток і хлопчиків. У хлопчиків з'являється грудне звучання. В дівчаток у 8 класі починає формуватися тембр жіночого голосу і, як результат, розширюється діапазон і збільшується сила звуку. Голоси хлопчиків саме в цьому віці різко змінюються, а голоси дівчаток модифікуються поступово і плавно. Хор поділяється на дві партії – сопрано й альти. Якщо виникає необхідність, кожна з цих основних хорових партій

розділяється на дві, і тоді співочий колектив може виконувати чотириголосні твори для С1 С2 А1 А2.

У старшому шкільному віці можуть бути два типи хорів, у яких співають юнаки і дівчата 15 – 16 років, а саме однорідні й мішані:

1) однорідні чоловічі або жіночі, які можуть виконувати дво-, три-, чотириголосні твори;

2) неповні мішані, у яких дівчата співають партії сопрано й альтів, а юнаки – одну чоловічу партію. Такий хор іноді називають юнацьким.

У старшому віці в дівчаток у цілому закінчується формування жіночого голосу, а в хлопчиків активно триває процес мутації, тому сила голосу й виражальні можливості жіночих і чоловічих голосів різні.

Тема 5. Чоловічий хор.

Чоловічий чотириголосний хор складається з чотирьох груп голосів Т1 Т2 Б1 Б2. Виконавські можливості хору надзвичайно великі. Чоловічому хорові підвладна музика будь-якого характеру від трагічного й героїчного до вишуканого й витонченого. Чоловічі хори мають велику динамічність звучання – від ніжного, легкого *pp.* до потужного *ff*, володіють яскравими тембровими барвами, охоплюють величезний діапазон. Найнижчі звуки в контроктаві виконують октавісти, особливо прикрашаючи звучання на нюансі *pp.* Якщо в хорі є співаки з дуже високими голосами в теноровій партії, або ті, що володіють фальцетним співом, то їхні голоси розширюють діапазон хору до другої октави.

Чоловічий хор нотується інколи на однорядковій партитурі в басовому ключі, а частіше – на дворядковій партитурі у скрипковому й басовому ключах. Баси нотуються в басовому ключі а тенори – в скрипковому на середині нотного стану, але читаються на октаву нижче. Поліфонічні і складні твори з розвиненими голосами нотуються на чотирирядковій партитурі.

Чоловічі хори різноманітні за своїми виконавськими профілями. Існують академічні чоловічі капели, народні чоловічі хори, хори військових

ансамблів пісні й танцю. У деяких народів чоловічі хори є основою національної хорової культури, наприклад грузинський спів.

Для чоловічого хору існує дуже багато хорової літератури зарубіжної і вітчизняної. В Україні та в Росії багатовікові традиції чоловічого хорового співу склалися під впливом культової православної музики, але в наші дні чоловічий хоровий спів не має значного поширення.

Тема 6. Жіночий хор.

Жіночий хор складається з чотирьох груп голосів C1C2A1A2.

У творах кантатно-ораторіального та оперного жанрів звук *сі* трапляється вкрай рідко й тільки в кульмінаціях за підтримкою інструментального супроводу. Наприклад, у “Реквіємі” Моцарта й у “Високій месі” *сі*-мінор Й.Баха сопрано співають не вище *ля*².

Звуки найнижчого регістру жіночого голосу соль-ля малої октави повніше використовуються в хорових акапельних творах. Наявність у альтовій партії співачок з дуже низькими голосами прикрашає звучання і збільшує діапазон хору у нижньому регістрі.

Виконавські можливості жіночого хору великі. Звучання жіночого хору вирізняється проникливістю, ніжністю і прозорістю в ліричних творах. У драматичних творах жіночі голоси досягають значної виразності й моці. Жіночому хорові властиві голосова рухливість, м’якість і легкість звучання.

За наявності в хорі глибоких контральто й легких сопрано звучання хору набуває особливої краси. Динамічні можливості хору – від найніжнішого, найтоншого *pp*. до потужного, вагомого *ff*.

Оригінальних творів для жіночого хору а *capella* порівняно небагато, значно більше – хорів із супроводом, а також хорових перекладень.

Самостійні жіночі хори в Україні трапляються переважно серед аматорських, самодіяльних і навчальних, що співають у народній або академічній манері.

Тема 7. Мішаний хор.

Мішаний чотириголосний хор – це поєднання жіночих або дитячих голосів із чоловічими в один спільний виконавський колектив. Основні його групи – сопрано, альти, тенори, баси – поділяються на перші та другі голоси. У цьому разі мішаний хор є поєднанням двох однорідних чотириголосних хорів і може співати восьмиголосні хорові твори.

Діапазон мішаного хору охоплює більше чотирьох октав від Ля контроктави до До третьої октави. Крайні низькі звуки діапазону від Ля контроктави до Фа великої октави використовуються, головним чином, у творах а саррелла в нюансі *p* і *pp*. Верхній звук діапазону мішаного хору – До третьої октави – трапляється досить рідко й переважно у творах із супроводом, причому на нюансі *ff*.

Мішаний хор має велику динаміку звука від ледь чутного піанісимо до потужного фортисимо. Дуже великі технічні можливості мішаного хору – від найскладніших багатоголосних гармонічних і поліфонічних творів до виконання віртуозних оркестрових творів у перекладенні для хору а саррелла.

Виконання творів, які потребують широкого дихання й кантиленного, протяжного співу, дають змогу показати красу звучання мішаного хору з багатством тембрових відтінків і тонкістю нюансування.

Партитури для мішаного хору можуть бути записані на 2-6 нотних рядках.

Мішані хори мають значне поширення. Це аматорські, самодіяльні, професійні й навчальні хори. Хорова література для такого типу співочих колективів є в достатній кількості.

Мішані хори, які співають у народній манері, не мають такого широкого діапазону, але вирізняються своєрідним звучанням і характерним тембровим забарвленням.

Змістовий модуль 2

Вокальна робота в хорі

Тема 8. Вокальні навички.

Хоровий спів являє собою найсприятливішу форму навчально-музичної діяльності для розвитку музичного слуху, музичної пам'яті, почуття ритму. У процесі хорового співу розвиваються не лише музичні здібності, але й увага, творча активність, цілеспрямованість, художній смак у сприйнятті прекрасного, тобто ті властивості, що мають значення для розвитку особливості дитини й підлітка. Хоровий спів сприяє також оволодінню культурою мовлення, виробленню правильної, чіткої, виразної вимови.

Виразність хорового виконання дітей залежить від того, як їх навчили володіти необхідними художньо-виконавськими навичками й уміннями. Проспівати пісню може будь-яка людина, але художньо виконати, тобто виразно передати думки й почуття, закладені в пісні, може лише той, хто оволодів основними співацькими навичками.

Навчання хоровому співу передбачає оволодіння як вокальними, так і хоровими навичками. До вокальних навичок належать: 1) співацька установка; 2) дихання; 3) звукоутворення; 4) звуковедення; 5) дикція.

Навички строю й ансамблю, а також розуміння диригентських жестів учителя або керівника хору складають хорові навички. У процесі співу вокальні й хорові навички взаємодіють один елемент зумовлює інший. Дійсно, без правильного відтворення звука не можна говорити про чистоту інтонування, а без розуміння диригентського жесту не буде злагодженого спільного виконання.

Хоровими навичками діти оволодівають тільки в колективі на уроках музики й у шкільному хорі, а також на музичних заняттях у дитячому садку. Вокальні навички кожна дитина здобуває індивідуально в хорі. Всі ці навички набуваються й засвоюються в єдиному, нерозривному комплексі з тією лише різницею, що на початковому етапі роботи з хором більше уваги приділяється оволодінню вокальними навичками, а пізніше – хоровими.

Тема 9. Дикція.

Робота над звукоутворенням і прийомами звуковедення переплітаються з роботою над дикцією і фразуванням. Чітка артикуляція голосних, ясне промовляння приголосних і виразне фразування забарвлюють звучання хору, збагачують хоровий стрій, зміцнюють ансамбль, ведуть до високохудожнього виконання хорового твору.

Чіткість дикції під час співу залежить від правильної вимови. Проте співацька дикція вирізняється від мовної тим, що спів ґрунтується на голосних звуках, а приголосні вимовляються чітко й коротко. У дітей та самодіяльних хористів часто спостерігається відсутність виразної дикції не лише під час співу, але й у мовленні, тому при навчанні вокальної дикції велика увага приділяється чіткій артикуляції голосних і ясній вимові приголосних.

Причиною поганої дикції може бути млявість і малорухомість язика й губ, затиснутість нижньої щелепи, скутість м'язів обличчя й шиї та недостатнє або неправильне відкриття рота. Залежно від причин недоліку дикції обираються вправи.

Головне завдання керівника хору в роботі над дикцією – повне фізичне звільнення артикуляційного апарата від напруження.

Основою співацького звука є голосні. Виховання співацького голосу починається з роботи над формуванням голосних, які вирізняються від мовних рівномірністю за округлення і дзвінкістю звучання.

Активна вимова приголосних викликає посилене скорочення м'язів ротоглотки, завдяки чому зростає дзвінкість голосних під час співу. У сценічному мовленні й вокальній дикції велике значення має чітка вимова приголосних, тому що від цього залежить утворення мовних і співацьких формант, які роблять голос яскравим і гучним.

Тема 10. Робота над словом у хорі.

Основна мета роботи хормейстера полягає в тому, аби навчити учасників хору співати усвідомлено й художньо виразно. Вокально-хорова

музика є синтезом музики і слова. Виконавці мають оволодіти двома текстами – музичним і літературним – настільки, що обидва тексти дійшли до слухача, причому виконавці повинні донести до слухача не лише слова, а й думки, втілені в них, тобто подати текст усвідомлено, логічно правильно.

Чітка дикція є засобом розкриття змісту твору і одним із засобів виразності у створенні художнього образу. Головне технічне завдання хору – виробити правильну вимову тексту. Водночас механічна чіткість дикції призводить до беззмістовного скандування тексту й залишає слухача байдужим до змісту твору.

Робота над усвідомленим передаванням тексту передбачає:

- 1) розставлення логічних наголосів у реченнях;
- 2) дотримання обов'язкових наголосів у словах.

Тема 11. Розспівування хору.

Розспівування хору має практичне значення – це вокально-слухова настройка співаків на початку занять або перед концертом.

Завдання розспівування такі:

- виховування високої співацької позиції;
- формування навичок різних засобів звуковедення;
- розширення діапазону;
- вирівнювання голосних;
- розвиток технічної рухливості голосу;
- злиття тембрів і врівноваженість сили всіх голосів у хорових партіях;
- чистота інтонування інтервалів та акордів;
- розвиток навичок співу в різних динамічних відтінках;
- розігрівання й настройка голосового апарата.

Вправи для розспівування хору можуть бути унісонними й гармонічними, з інструментальним супроводом і без нього. Розрізняють такі види розспівувань для хору: унісонний спів гам, тетраходів, секвенцій на всі

склади; гармонічні сполучення на всі голосні і склади; виконання вправ з різними динамічними відтінками й на різні штрихи.

Вправи можуть бути складені спеціально або дібрані з вокально-хорової літератури, але в будь-якому разі ці вправи повинні бути лаконічними, легко запам'ятовуватися й мати чітко визначені завдання.

Керівникові не варто захоплюватися великою кількістю розспівувань, бо в цій справі важливішим є застосування різних прийомів, що мають різні цілі й завдання. Одне і теж саме розспівування можна використати для розв'язання кількох завдань вокально-хорової техніки, наприклад: одностайність вступу, ланцюгове дихання, спів з різним характером і прийомами звуковедення, спів на різні склади, зіставлення нюансів тощо.

Змістовий модуль 3

Елементи хорової звучності

Тема 12. Ансамбль.

Під ансамблем високої майстерності розуміється чітка інтонаційна узгодженість звучання, злитість і врівноваженість сили й тембру всіх голосів, результатом чого буде соковитий, насичений, повноцінний унісон кожної хорової партії, а вистроєні унісони партій дадуть чудове, чаруюче гармонічне співзвуччя.

У хорі голоси партитури виконуються групою співаків, що складають партії. Отже, хорова партія є ансамблем співаків, які мають майже однакові за тембром і діапазоном голоси. Хоровий спів передбачає злиття індивідуальностей, вміння чути свою партію й хор у цілому, підпорядковувати свій голос до загальної звучності, гнучко узгоджувати свої дії з діями інших співаків.

Залежно від фактури твору, що виконуються хором, утворюються такі типи хорового ансамблю: унісонний, гармонічний і поліфонічний.

У процесі роботи над різними засобами художньої виразності та єдністю звукоутворення виникають такі види ансамблю часткового й

загально хорового: метро ритмічний, вокальний, динамічний, дикційний, темповий, тембровий.

Тема 13. Стрій.

Хорове виконання нерозривно пов'язане з поняттям строю. Без строю в партії і між партіями не може бути ансамблю в хорі. Чистий стрій забезпечується правильним інтонуванням своєї партії кожним співаком, кожною хоровою партією і хором загалом. Особливе значення чисте інтонування має під час виконання творів без супроводу, коли від одного, не зовсім чітко проспіваного звука, може знизитися чи підвищитися стрій усього хору. Для того, аби виробити чистий стрій, треба навчити співаків контролювати слухом своє виконання, “підстроїти” власне інтонування до бажаної висоти, що проявляється в умінні проспівати звуки дещо вище або нижче. Професійні співаки й керівники хору мають знати правила інтонування інтервалів, заснованих на закономірностях ладового тяжіння. Суть цих правил полягає в тому, що під час інтонування співаки свідомо змінюють інтонацію в бік підвищення чи пониження

Хорова партитура складається з унісонів хорових партій, які прослуховуються по горизонталі. Інтонування ступені ладу, інтервалів і акордів, взятих у мелодичному відтворенні називається мелодичним, тобто горизонтальним строєм.

Чисто проінтоновані хорові голоси утворюють певні сполучення, які вибудовуються по вертикалі. Інтонування інтервалів гармонічних і акордів, звуки яких взяті одночасно, називається гармонічним, тобто вертикальним строєм.

Строєм називається правильне, точне інтонування інтервалів у їхніх мелодичному і гармонічному видах.

Тема 14. Нюанси.

Нюанси – третій елемент хорової звучності зі строем і ансамблем. Нюанси прикрашають хоровий спів, надають йому жвавості й емоційності. Співати з яскравими, логічно обґрунтованими нюансами – це той ідеал, до якого має прагнути кожен хор, і самодіяльний, і професійний.

Динаміка в хоровій музиці означає розподіл сили звука.. Якщо хор співає чисто і злагоджено, але монотонно, то це означає, що сила звучання розташована майже на одному рівні. Такий спів не захоплює слухачів і справляє враження пасивності. Сила звука, що правильно і різноманітно розподілена, приємно вражає великою активністю, а виконання стає жвавим, яскравим, зрозумілим.

Тема 15. Взаємодія нюансів і ансамблю та нюансів і строю.

У хорових партитурах у більшості випадків проставлені відтінки є загальними для хорових партій. Хормейстер повинен уважно проаналізувати співвідношення теситури й нюансу, щоб знати, яку хорову партію слід виділити, а яку приглушити. У збірниках для шкільних хорів, а також у збірниках з репертуару хорових колективів нюанси проставлені з урахуванням особливостей ансамблю, що полегшує розуміння задуму композитора й допомагає під час аналізу хорового твору.

Невміння співаків розподілити силу звука порушує ансамблевість у виконанні творів поліфонічного й гомофонно-гармонічного складу. Часто хоровий акомпанемент виконується голосніше провідного голосу, а в поліфонії буває, що не виокремлюється головна тема. Дуже часто недосвідчені хористи голосно співають розв'язання дисонуючого акорду попри те, що його слід виконувати тихіше акорду. Є певна взаємозалежність між тривалістю звука.

Рух мелодії і нюанс мають вплив і на стрій. Низхідна мелодія на крещендо може бути проспівана надто громіздко, що призведе до пониження інтонації. Висхідну мелодію на димінуендо можна проспівати інтонаційно низько, якщо співаки втратять опору дихання.

Змістовий модуль 4

Робота над хоровим твором

Тема 16. Гра хорової партитури.

Основним методом виучування партитури є багаторазове програвання її на фортепіано. Граючи хорову партитуру на фортепіано, керівник хору або студент домислює уявне звучання хору, спираючись на особистий досвід роботи з хором або на слухові враження. Без такого підходу до фортепіанного звучання хорової партитури неможливо виконати партитуру “по-хоровому”.

Грати партитуру “по-хоровому” – значить не тільки виконувати всі музичні вимоги (фразування, виокремлення мелодії, нюанси, темпові й агогічні зміни), але й передавати особливості хорового співу в умовах фортепіанної звучності.

Тема 17. Аналіз хорової партитури.

План анотації до хорового твору

1. Загальний аналіз

- 1) Відомості про авторів.
- 2) Жанрова приналежність
- 3) Зміст твору.
- 4) Загальний характер твору.

II. Музично-теоретичний аналіз

- 1) Структура музичної форми.
- 2) Ладо тональність.
- 3) Гармонія.
- 4) Метро ритм.
- 5) Темп.
- 6) Особливості фактури викладу.
- 7) Характеристика основної мелодії як музичної виразності.
- 8) Значення ролі акомпанементу.

Ш. Вокально-хоровий аналіз

1) Тип і вид хору, наявність дивізі та унісонів. Загальний діапазон хору й загальна теситура, прийом звуковедення, дихання.

2) Аналіз і характеристика кожної хорової партії.

3) Ансамбль загальний:

- тип ансамблю;

- визначення особливостей ансамблів динаміки, темпу, ритму й дикції залежно від теситурних умов;

- ансамблеве співвідношення звуків у акордах з подвоєннями;

- необхідність штучного ансамблю в деяких акордах.

4) Стрій гармонічний:

- визначити вплив теситури, динаміки, темпу й ритму на вертикальний стрій;

- на основі аналізу мелодичного строю визначити найскладніші гармонічні сполучення чи акорди та вказати спосіб інтонування аби уникнути можливих змін строю.

5) Дикція:

- вплив на дикцію темпу, штрихів, ритму, теситури, нюансів;

- аналіз найскладніших поєднань слів у тексті;

- аналіз закінчень слів між музичними реченнями, епізодами, частинами й перед паузами, де можлива нечітка вимова;

- особливості вимови деяких слів у тексті;

- збіг і розбіжність наголосів у словах із сильною долею в такті.

1У. Виконавський аналіз

1) Аналіз динаміки й кульмінацій (загальні й часткові).

2) Аналіз фразування: визначення логічних наголосів залежно від змісту літературного тексту або від логіки побудови музичної думки (якщо у творі нема літературного тексту) з урахуванням форми твору.

3) Змістові цезури.

4) Відповідність або розбіжність логічних наголосів і музичних кульмінацій.

5) Диригентські труднощі.

Тема 18. Практична робота з хором.

Після того, як твір буде ретельно вивчено, а також проаналізовано всі ансамблеві та інтонаційні труднощі, можна починати розучування його з хором. Правильно дібраній твір для хору стосовно діапазону, теситури і складності гармонічної мови й ритму забезпечить успішне оволодіння ним. Розучується твір частинами, які визначені раніше, причому розподіл відбувається не формально (за кількістю тактів), а в повній відповідності до побудови музичного мовлення й літературного тексту, тобто за реченнями, фразами. Аналіз музичної структури й розбір окремих побудов допоможе керівникові заздалегідь визначити всі інтонаційні, ритмічні, динамічні труднощі, на які натрапляємо в даному творі. У період домашньої підготовки керівник визначає прийоми подолання цих труднощів і планує послідовність роботи. План розучування , його зміст, а також методи і прийоми розучування твору з хором перебувають у повній залежності від кваліфікації хору, віку виконавців і типу хору. Методи роботи з хором початківців чи з досвідченим самодіяльним, професійним, навчальним або дитячим колективом різні на всіх етапах розучування твору.

Кожен керівник хору, набуваючи досвіду роботи з хором, виробляє свою систему прийомів, які забезпечують швидке засвоєння твору, що розучується, і виразне виконання його на концертній естраді. Крім того, кожен хоролий твір вимагає від хормейстера пошуку нових прийомів і способів роботи з хором, оскільки не можна, наприклад, однаково розучувати твори поліфонічного й акордового викладу. Але вся різноманітність прийомів, які використовуються хормейстерами на різних етапах роботи над твором, об'єднується єдиною системою послідовного розучування.

3. Рекомендована література

1. Амирова Л. Т. Дирижирование и чтение хоровых партитур: практическое пособие / Л. Т. Амирова. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2010. – 60 с.
2. Александрова Е. Режиссёр работает с хором / Е. Александрова. – М.: Культурная Революция, 2013. – 200 с.
3. Безбородова Л. А. Дирижирование: учеб. пособие для студентов пед. институтов по спец. «Музыка» / Л. А. Безбородова. – М.: Просвещение, 1990. – 159 с.
4. Васильев В. А. Очерки о дирижёрско-хоровом образовании / В. А. Васильев. – Л.: Музыка, 1991. – 117 с.
5. Живов В. Л. Теория хорового исполнительства / В. Л. Живов. – М.: Эдиториал УРСС, 1988. – 192 с.
6. Зиновьева Л. П. Вокальные задачи ауттакта в хоровом дирижировании / Л. П. Зиновьева. – СПб.: Композитор, 2007. – 152 с.
7. Иконникова Л. Н. Интерпретаторская культура хорового дирижёра / Л. Н. Иконникова; науч. ред. Ю. Д. Златковский. – Минск: Изд. центр БГУ, 2005. – 143 с.
8. Казачков С. А. Дирижёр хора – артист и педагог / С. А. Казачков. – Казань: Казан. консерватория, 1998. – 308 с.
9. Коломоець О. М. Хорознавство: навчальний посібник / О. М. Коломоець. – К.: Либідь, 2001. – 168 с.
10. Кузнецов Ю. М. Практическое хороведение. Учебный курс хороведения / Ю. М. Кузнецов. – М.: Композитор, 2009. – 158 с.
11. Мусин И. Я. Техника дирижирования / И. Я. Мусин. – 2-е изд., доп. – СПб.: Просветит.-изд. центр «ДЕАН-АДИА-М»: Пушкинский фонд, 1995. – 296 с.
12. Мусин И. Я. Язык дирижёрского жеста / И. Я. Мусин. – М.: Музыка, 2007. – 232 с.
13. Осеннева М. С. Методика работы с детским вокально-хоровым коллективом: учеб. пособие для сред. и высш. пед. учеб. заведений / М. С. Осеннева, В. А. Самарин, Л. И. Уколова. – М.: Академия, 1999. – 224 с.

14. Романовский Н. В. Хоровой словарь / Н. В. Романовский. – М.: Музыка, 2000. – 230 с.
15. Самарин В. А. Хороведение и хоровая аранжировка: учеб. пособие для студентов муз.-пед. фак. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Самарин. – М.: Академия, 2002, 351 с.
16. Сивизьянов А. С. Дирижёрское выражение музыкальных элементов и стилей / А. С. Сивизьянов. – Шадринск: ПО Исеть, 1997. – 372 с.
17. Сикур П. И. Церковное пение. Подготовка дирижёров и регентов к работе с хором / П. И. Сикур. – М.: Русский Хронографъ, 2012. – 491 с.
18. Смирнова Т. Г. Формирование профессиональных навыков руководителя самодеятельного хорового коллектива: учеб. пособие / Т. Г. Смирнова. – М.: МГИК, 1990. – 75 с.
19. Уколова Л. И. Дирижирование: учеб. пособие / Л. И. Уколова. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 207 с.

4. Форма підсумкового контролю результатів навчання – екзамен.

5. Засоби діагностики результатів навчання – індивідуальна бесіда, анотація до хорового твору

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра музики і хореографії

**ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
до навчальної дисципліни**

ДИРИГУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

**підготовки здобувачів ступеня вищої
освіти магістра**

(шифр і назва спеціальності)

спеціальність 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація Музика

(назва спеціалізації)

Укладач:

кандидат педагогічних наук,

доцент Смиренський В. М.

Тема заняття: Поняття про хор

Мета вивчення: з'ясувати, що є хором як вокальної організації

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Визначення поняття «хор».
2. Що є хором у працях провідних вітчизняних хормейстерів.
3. Типи хорів.
4. Види хорів.
5. Хорові партії та їхні діапазони.
6. Характеристика і класифікація співацьких голосів.
7. Комплектування хорової партії.
8. Теситура.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 12 – 60.

2. Коломоець О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоець. – К: Либідь, 2001. – С. 5 – 42.

3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 5 – 12.

4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 21 – 88.

5. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 21 – 35.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити поняття «хор».
2. Класифікувати співацькі голоси.
3. Визначити хорові партії та їхні діапазони.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є хором у працях провідних вітчизняних хормейстерів?
2. Що таке типи і види хорів?
3. Що таке хорова партія і як вона комплектується?

Тема заняття: Будова голосового апарата

Мета вивчення: Ознайомитися з особливостями будови голосового апарата дорослої людини, а також дітей

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, схеми

План заняття:

1. Будова голосового апарата.
2. Особливості головного регістру у чоловіків.
3. Особливості головного регістру у жінок.
4. Особливості дитячого голосового апарата.
5. Про перехідні звуки в дитячому голосі.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 38 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 17 – 31.
3. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: учеб. пособие для студентов пед. институтов / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – С. 4 – 20.
4. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 8 – 12.
5. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 46 – 88.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити будову голосового апарата.
2. З'ясувати особливості головного регістру у чоловіків і у жінок.
3. З'ясувати особливості дитячого голосового апарата та перехідні звуки в дитячому голосі.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. З чого складається голосовий апарат?
2. Які особливості головного регістру у чоловіків і у жінок?
3. Які особливості дитячого голосового апарата?

Тема заняття: Мутація дитячого голосу

Мета вивчення: ознайомитися з особливостями зміни голосу в період статевого дозрівання

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, схеми

План заняття:

1. Що таке мутація?
2. Передмутаційний період.
3. Мутаційний період.
4. Післямутаційний період.
5. Охорона дитячого голосу.
6. Поради щодо гігієни голосу.

Література:

1. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики / Л. Б. Дмитриев. – М.: Музыка, 1968. – С. 15 – 20.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 17 – 31.

3. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: учеб. пособие для студентов пед. институтов / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – С. 4 – 20.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. З'ясувати, що є мутацією дитячого голосу.
2. Визначити періоди мутації.
3. Ознайомитися з порадами щодо гігієни голосу.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є мутацією дитячого голосу?
2. Які є періоди мутації?
3. Які є поради щодо охорони та гігієни дитячого голосу?

Тема заняття: Дитячий хор

Мета вивчення: з'ясувати, що є дитячим хором як вокальної організації

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Хор молодших школярів.
2. Хор школярів середніх класів.
3. Хор старших школярів.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 12 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 5 – 42.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 5 – 12.

4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 21 – 45.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити хор молодших школярів.
2. Визначити хор школярів середніх класів.
3. Визначити хор старших школярів.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є хором молодших школярів?
2. Що є хором школярів середніх класів?
3. Що є хором старших класів?

Тема заняття: Чоловічий хор

Мета вивчення: з'ясувати, що є чоловічим хором як вокальної організації

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Партії перших і других тенорів.
2. Партії перших і других басів.
3. Октавісти.
4. Діапазон чоловічого хору.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 12 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 5 – 42.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 5 – 12.

4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 21 – 45.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити, з яких партій складається чоловічий хор.
2. З'ясувати діапазон чоловічого хору.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є чоловічим хором?
2. Який діапазон чоловічого хору?

Тема заняття: Жіночий хор

Мета вивчення: з'ясувати, що є жіночим хором як вокальної організації

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Партії перших і других сопрано.
2. Партії перших і других альтів.
3. Діапазон жіночого хору.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 12 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – С. 5 – 42.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 5 – 12.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 21 – 45.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити, з яких партій складається жіночий хор.
2. З'ясувати діапазон жіночого хору.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є жіночим хором?
2. Який діапазон жіночого хору?

Тема заняття: Мішаний хор

Мета вивчення: з'ясувати, що є мішаним хором як вокальної організації

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Партії сопрано.
2. Партії альтів.
3. Партії тенорів.
4. Партії басів.
5. Діапазон мішаного хору.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 12 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 5 – 42.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 5 – 12.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 21 – 45.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити, з яких партій складається мішаний хор.
2. З'ясувати діапазон мішаного хору.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є мішаним хором?
2. Який діапазон мішаного хору?

Тема заняття: Вокальні навички

Мета вивчення: опанувати вокальні навички

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал

План заняття:

1. Співацька установка.
2. Дихання.
3. Звукоутворення.
4. Висока співацька позиція.
5. Заокруглення звука.
6. Звуковедення.

Література:

1. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 46 – 56.
2. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: учеб. пособие для студентов пед. институтов / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – С. 21 – 29.
3. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 99 – 112.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити вокальні навички.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які існують вокальні навички та їх сутність?

Тема заняття: Дикція

Мета вивчення: опанувати особливості вокальної дикції та орфоепії

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал

План заняття:

1. Залежність звукоутворення від артикуляції голосних і вимови приголосних.
2. Вплив на дикцію засобів хорової виразності.
3. Культура співацької дикції.

Література:

1. Виноградов К. П. Работа над дикцией в хоре / К. П. Виноградов. – М.: Музыка, 1967. – 101 с.
2. Знаменська О. В. Культура мови у співі / О. В. Знаменська. – К.: Держвидавництво, 1959. – 156 с.
3. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – С. 80 – 134.
4. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: учеб. пособие для студентов пед. институтов / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – С. 30 – 43.
5. Погрібний М. І. Українська літературна вимова: навч. посібник / М. І. Погрібний. – Дніпропетровськ: Трансформ, 1992. – 160 kbps.
6. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 112 – 139.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити залежність звукоутворення від артикуляції голосних і вимови приголосних.
2. З'ясувати вплив на дикцію засобів хорової виразності.
3. Опанувати культуру співацької дикції.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Яким чином залежить звукоутворення від артикуляції голосних і вимови приголосних?
2. Як засоби хорової виразності впливають на дикцію?
3. Що є культурою співацької дикції?

Тема заняття: Робота над словом у хорі

Мета вивчення: Оволодіти технологією роботи над словом у хорі

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал

План заняття:

1. Розставлення логічних наголосів у реченнях.
2. Дотримання обов'язкових наголосів у словах.

Література:

1. Виноградов К. П. Работа над дикцией в хоре / К. П. Виноградов. – М.: Музыка, 1967. – 101 с.
2. Знаменська О. В. Культура мови у співі / О. В. Знаменська. – К.: Держвидавництво, 1959. – 156 с.
3. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – С. 80 – 134.
4. Менабени А. Г. Методика обучению сольному пению: учеб. пособие для студентов пед. институтов / А. Г. Менабени. – М.: Просвещение, 1987. – С. 30 – 43.
5. Погрібний М. І. Українська літературна вимова: навч. посібник / М. І. Погрібний. – Дніпропетровськ: Трансформ, 1992. – 160 kbps.
6. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 112 – 139.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Опанувати розставлення логічних наголосів у реченнях.
2. Засвоїти дотримання обов'язкових наголосів у словах.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Як розставляти логічні наголоси у реченнях?
2. Що таке обов'язкові наголоси у словах?

Тема заняття: Розспівування хору

Мета вивчення: Опанувати хорові розспівування

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Розспівування унісонні.
2. Розспівування гармонічні.

Література:

1. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 192 – 216.
2. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – 224 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Засвоїти унісонні розспівування.
2. Засвоїти гармонічні розспівування.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які існують хорові розспівування?
2. Яка мета хорових розспівувань?

Тема заняття: Ансамбль

Мета вивчення: визначити поняття «хоровий ансамбль» як одного з головних елементів хорової звучності

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Унісонний ансамбль.
2. Гармонічний ансамбль.
3. Поліфонічний ансамбль.
4. Художній ансамбль.

Література:

1. Дмитревский Г. А. Ансамбль хора / Г. А. Дмитревский // Работа с хором. Методика. Опыт. – М.: Профиздат, 1972. – С. 56 – 69.
2. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 38 – 60.
3. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – С. 80 – 106.
4. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 61 – 103.
5. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 112 – 128.
6. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 36 – 57.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити унісонний ансамбль.
2. Визначити гармонічний ансамбль.
3. Визначити поліфонічний ансамбль.
4. Визначити художній ансамбль.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Що є унісонним ансамблем?
2. Що є гармонічним ансамблем?
3. Що є поліфонічним ансамблем?
4. Що є художнім ансамблем?

Тема заняття: Стрій

Мета вивчення: Опанувати правильне інтонування у мелодичному і гармонічному русі

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Інтонація і хоровий стрій.
2. Мелодичний стрій.
3. Гармонічний стрій.
4. Залежність загальнохорового строю від вокально-технічної складності хору.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 38 – 60.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 80 – 106.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 61 – 103.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 112 – 128.
5. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 36 – 57.
6. Шварц Н. Строй хора: метод. пособие / Н. Шварц. – М.: Сов. Россия, 1963. – 15 с.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Опанувати правильний мелодичний стрій.
2. Опанувати правильний гармонічний стрій.

3. Визначити залежність загальнохорового строю від вокально-технічної складності хору.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Як чисто інтонувати в мелодичному русі?
2. Як чисто інтонувати акорди та їх обертання?
3. Як загально хоровий стрій залежить від вокально-технічної складності хору?

Тема заняття: Нюанси

Мета вивчення: З'ясувати розподіл сили звука (динаміки) в хоровій музиці

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Динамічний відтінок piano (pianissimo).
2. Динамічний відтінок forte (fortissimo).
3. Динамічний відтінок crescendo.
4. Динамічний відтінок diminuendo.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 100 – 110.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 106 – 134.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 23 – 57.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 128 – 129.
5. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 58 – 87.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити динамічні відтінки у хоровій музиці.
2. Опанувати різні динамічні відтінки під час диригування.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які є динамічні відтінки у хоровій музиці?
2. Як динаміка впливає на художній образ хорового твору?

Тема заняття: Взаємодія нюансів і ансамблю та нюансів і строю

Мета вивчення: Визначити взаємозалежність усіх трьох елементів хорової звучності

Обсяг навчального часу: 1 година

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Взаємодія нюансів і ансамблю.
2. Взаємодія нюансів і строю.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 100 – 110.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 106 – 134.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 23 – 57.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 128 – 129.
5. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 58 – 87.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. З'ясувати взаємозалежність нюансів і ансамблю.
2. З'ясувати взаємозалежність нюансів і строю.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Як взаємодіють нюанси й ансамбль?
2. Як взаємодіють нюанси і стрій?

Тема заняття: Гра хорової партитури

Мета вивчення: Оволодіти основним методом виучування партитури на фортепіано

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література, фортепіано

План заняття:

1. Виконання партитури «по-хоровому».
2. Найпоширеніші технічні складності під час гри хорової партитури.

Література:

1. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 140 – 145.
2. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 157 – 160.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Опанувати виконання партитури на фортепіано «по-хоровому».

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які є найпоширеніші складності під час гри хорової партитури?

Тема заняття: Аналіз хорової партитури

Мета вивчення: Оволодіти послідовністю аналізу хорової партитури

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література

План заняття:

1. Короткі відомості про авторів хорового твору.
2. Аналіз літературного тексту.
3. Музично-теоретичний аналіз.
4. Вокально-хоровий аналіз.
5. Виконавський аналіз.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 183 – 224.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – С. 145 – 155.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 122 – 124.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 157 – 165.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Опанувати аналіз літературного тексту.
2. Опанувати музично-теоретичний аналіз.
3. Опанувати вокально-хоровий аналіз.
4. Опанувати виконавський аналіз.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Як аналізувати літературний текст хорового твору?
2. Як проводити музично-теоретичний аналіз хорового твору?
3. Як проводити вокально-хоровий аналіз хорового твору?
4. Як проводити виконавський аналіз хорового твору?

Тема заняття: Практична робота з хором

Мета вивчення: Опанувати практичні навички роботи з хором

Обсяг навчального часу: 2 години

Обладнання: презентація, ілюстративний матеріал, хорова література, фортепіано

План заняття:

1. Етапи роботи з хором над хоровим твором.
2. Показ твору і початкова робота.
3. Технічне освоєння хорової партитури.
4. Особливості розучування творів у різних фактурах викладу.

Література:

1. Єгоров О. О. Теорія і практика роботи з хором / О. О. Єгоров. – К.: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1961. – С. 225 – 231.
2. Коломоєць О. М. Хорознавство: навч. посібник / О. М. Коломоєць. – К: Либідь, 2001. – С. 155 – 162.
3. Пігров К. К. Керування хором / К. К. Пігров. – К: Держ. вид-во образотворчого мистецтва і муз. літератури УРСР, 1962. – С. 122 – 124.
4. Самарин В. А. Хороведение: учеб. пособие для средних и высших муз.-пед. заведений / В. А. Самарин. – М.: Музыка, 2011. – С. 181 – 186.
5. Чесноков П. Г. Хор и управление им / П. Г. Чесноков. – М.: Гос. муз. изд-во, 1961. – С. 158 – 239.

Основні завдання для засвоєння навчального матеріалу та поточного контролю:

1. Визначити етапи роботи з хором над хоровим твором.
2. Технічно опанувати хорову партитуру.
3. З'ясувати особливості розучування творів у різних фактурах викладу.

Питання та завдання для самоконтролю та самостійної роботи:

1. Які є етапи роботи з хором над хоровим твором?
2. Як технічно опанувати хорову партитуру?
3. Які є особливості розучування хорових творів у різних фактурах викладу?

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра музики і хореографії

**ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ДИРИГУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

здобувачів ступеня вищої освіти магістра

(назва рівня вищої освіти)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації Музика

(назва спеціалізації)

Укладач:

кандидат педагогічних наук,

доцент Смиренський В. М.

Слов'янськ – 2016 р.

Зміст самостійної роботи здобувачів із навчальної дисципліни

«Диригування»

№ теми	Завдання	Літера тура	Форма контролю
Тема 1.	<p>У формі конспекту проаналізувати такі теоретичні питання:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Хорове виконавство в Росії. Професійні хори 18 – 19 ст.ст. • Хорове виконавство в Росії. Аматорські хори та хорові об'єднання 19 – початку 20 ст.ст. • Історія розвитку радянської хорової культури. • Огляд хорового виконавського мистецтва України. • Характеристика хорових колективів за жанрово-виконавськими ознаками. • Провідні хорові колективи України та їх художні керівники. • Провідні хорові колективи СНД та їх художні керівники. 	Базова: 2; 4; 5; 7; 8; 9; 10.	Конспект нормативних документів та наукових джерел у відповідності до питань практичного заняття.
Тема 2.	На прикладі хорових творів з диригування проаналізувати дикцію в співі та способи роботи на голосними і приголосними	Базова: 2; 6; 9; 13.	Наочний показ роботи над дикцією в хорі
Тема 3.	<p>На прикладі хорових творів з диригування проаналізувати прийоми досягнення різних типів і видів хорового а самбою і строю:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прийоми досягнення гармонічного ансамблю залежно від теситурно-динамічних умов і розташування хорових партій. • Прийоми досягнення ансамблю в творах імітаційної поліфонії. • Прийоми досягнення ансамблю в творах народно-підголосної поліфонії. • Прийоми досягнення метроритмічного і темпового ансамблю. • Прийоми досягнення дикційно-орфоепічного ансамблю. • Специфіка ансамблю хору та оркестру. • Способи інтонування 	Базова: 5; 9; 10; 13; 14.	Наочний показ роботи над ансамблем і строем у хорі

	<p>мажорного і мінорного звукорядів.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Інтонування висхідної та низхідної хроматичної гами. • Способи вибудування мажорних і мінорних тризвуків та їх обертань. • Способи вибудування септакордів. 		
Тема 4	<p>Самостійно навчитися задавати тони хору за камертоном «Ля»:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Практика задавання тону хору за камертоном «Ля». • Тональність твору. Транспонування у хоровій виконавській практиці. • Роль навчального хору у вихованні висококваліфікованого вчителя музики. 	Базова: 9; 10; 15; 16; 17.	Наочний показ задавання тону хору за камертоном «Ля».

Рекомендована література

Базова

1. Амирова Л. Т. Дирижирование и чтение хоровых партитур: практическое пособие / Л. Т. Амирова. – Уфа: Изд-во БГПУ, 2010. – 60 с.
2. Александрова Е. Режиссёр работает с хором / Е. Александрова. – М.: Культурная Революция, 2013. – 200 с.
3. Безбородова Л. А. Дирижирование: учеб. пособие для студентов пед. институтов по спец. «Музыка» / Л. А. Безбородова. – М.: Просвещение, 1990. – 159 с.
4. Васильев В. А. Очерки о дирижёрско-хоровом образовании / В. А. Васильев. – Л.: Музыка, 1991. – 117 с.
5. Живов В. Л. Теория хорового исполнительства / В. Л. Живов. – М.: Эдиториал УРСС, 1988. – 192 с.
6. Зиновьева Л. П. Вокальные задачи ауттакта в хоровом дирижировании / Л. П. Зиновьева. – СПб.: Композитор, 2007. – 152 с.
7. Иконникова Л. Н. Интерпретаторская культура хорового дирижёра / Л. Н. Иконникова; науч. ред. Ю. Д. Златковский. – Минск: Изд. центр БГУ, 2005. – 143 с.
8. Казачков С. А. Дирижёр хора – артист и педагог / С. А. Казачков. – Казань: Казан. консерватория, 1998. – 308 с.
9. Коломоєць О. М. Хорознавство: навчальний посібник / О. М. Коломоєць. – К.: Либідь, 2001. – 168 с.

10. Кузнецов Ю. М. Практическое хороведение. Учебный курс хороведения / Ю. М. Кузнецов. – М.: Композитор, 2009. – 158 с.
11. Мусин И. Я. Техника дирижирования / И. Я. Мусин. – 2-е изд., доп. – СПб.: Просветит.-изд. центр «ДЕАН-АДИА-М»: Пушкинский фонд, 1995. – 296 с.
12. Мусин И. Я. Язык дирижёрского жеста / И. Я. Мусин. – М.: Музыка, 2007. – 232 с.
13. Осеннева М. С. Методика работы с детским вокально-хоровым коллективом: учеб. пособие для сред. и высш. пед. учеб. заведений / М. С. Осеннева, В. А. Самарин, Л. И. Уколова. – М.: Академия, 1999. – 224 с.
14. Романовский Н. В. Хоровой словарь / Н. В. Романовский. – М.: Музыка, 2000. – 230 с.
15. Самарин В. А. Хороведение и хоровая аранжировка: учеб. пособие для студентов муз.-пед. фак. высш. пед. учеб. заведений / В. А. Самарин. – М.: Академия, 2002, 351 с.
16. Сивизьянов А. С. Дирижёрское выражение музыкальных элементов и стилей / А. С. Сивизьянов. – Шадринск: ПО Исеть, 1997. – 372 с.
17. Сикур П. И. Церковное пение. Подготовка дирижёров и регентов к работе с хором / П. И. Сикур. – М.: Русский Хронографъ, 2012. – 491 с.
18. Смирнова Т. Г. Формирование профессиональных навыков руководителя самодеятельного хорового коллектива: учеб. пособие / Т. Г. Смирнова. – М.: МГИК, 1990. – 75 с.
19. Уколова Л. И. Дирижирование: учеб. пособие / Л. И. Уколова. – М.: ВЛАДОС, 2003. – 207 с.

Допоміжна

1. Красотина Е. А. Хрестоматия по дирижированию хором: вып. 4 / сост. Е. А. Красотина, К. Р. Рюмина, Ю. Е. Левит. – М.: Музыка, 2004. – 120 с.
2. Красотина Е. А. Хрестоматия по дирижированию хором: вып. 1 / сост. Е. А. Красотина, К. Р. Рюмина, Ю. Е. Левит. – М.: Музыка, 2005. – 80 с.
3. Красотина Е. А. Хрестоматия по дирижированию хором: вып. 2 / сост. Е. А. Красотина, К. Р. Рюмина, Ю. Е. Левит. – М.: Музыка, 2005. – 88 с.
4. Красотина Е. А. Хрестоматия по дирижированию хором: вып. 3 / сост. Е. А. Красотина, К. Р. Рюмина, Ю. Е. Левит. – М.: Музыка, 2005. – 120 с.
5. Пушечникова С. Я. Хрестоматия по хоровому дирижированию: вып. 1 / сост. С. Я. Пушечникова, Ю. М. Игнатъев. – М., 2005. – 80 с.
6. Пушечникова С. Я. Хрестоматия по хоровому дирижированию: вып. 2: 2-е изд., испр. и доп. / сост. С. Я. Пушечникова, Ю. М. Игнатъев. – М., 2005. – 90 с.

7. Пушечникова С. Я. Хрестоматія по хоровому дирижуванню: вып. 3. Часть 1 / сост. С. Я. Пушечникова, Ю. М. Игнатьев. – М., 2007. – 96 с.
8. Пушечникова С. Я. Хрестоматія по хоровому дирижуванню: вып. 3. Часть 2 / сост. С. Я. Пушечникова, Ю. М. Игнатьев. – М., 2007. – 136 с.
9. Семеновский Д. Д. Хрестоматія по чтению хорових партитур: вып. 1: Произведения для хора без сопровождения / сост. Д. Д. Семеновский, М. Королёва. – М., 2007. – 80 с.
10. Семеновский Д. Д. Хрестоматія по чтению хорових партитур: вып. 2: Произведения для хора без сопровождения / сост. Д. Д. Семеновский, О. И. Романова. – М., 2007. – 80 с.
11. Семеновский Д. Д. Хрестоматія по чтению хорових партитур: вып. 3: Произведения для хора без сопровождения / сост. Д. Д. Семеновский, О. И. Романова. – М., 2007. – 80 с.

Індивідуальні завдання з курсу «Диригування»

I. Підготувати докладний аналіз хорової партитури, що виучується під час роботи з хором.

План анотації до хорового твору

1. Загальний аналіз

- 1) Відомості про авторів.
- 2) Жанрова приналежність
- 3) Зміст твору.
- 4) Загальний характер твору.

II. Музично-теоретичний аналіз

- 1) Структура музичної форми.
- 2) Ладотональність.
- 3) Гармонія.
- 4) Метроритм.
- 5) Темп.
- 6) Особливості фактури викладу.
- 7) Характеристика основної мелодії як музичної виразності.
- 8) Значення ролі акомпанементу.

III. Вокально-хоровий аналіз

- 1) Тип і вид хору, наявність дивізі та унісонів. Загальний діапазон хору й загальна теситура, прийом звуковедення, дихання.
- 2) Аналіз і характеристика кожної хорової партії.
- 3) Ансамбль загальний:
 - тип ансамблю;
 - визначення особливостей ансамблів динаміки, темпу, ритму й дикції залежно від теситурних умов;
 - ансамблеве співвідношення звуків у акордах з подвоєннями;
 - необхідність штучного ансамблю в деяких акордах.

4) Стрій гармонічний:

- визначити вплив теситури, динаміки, темпу й ритму на вертикальний стрій;
- на основі аналізу мелодичного строю визначити найскладніші гармонічні сполучення чи акорди та вказати спосіб інтонування аби уникнути можливих змін строю.

5) Дикція:

- вплив на дикцію темпу, штрихів, ритму, теситури, нюансів;
- аналіз найскладніших поєднань слів у тексті;
- аналіз закінчень слів між музичними реченнями, епізодами, частинами й перед паузами, де можлива нечітка вимова;
- особливості вимови деяких слів у тексті;
- збіг і розбіжність наголосів у словах із сильною долею в такті.

1У. Виконавський аналіз

- 1) Аналіз динаміки й кульмінацій (загальні й часткові).
- 2) Аналіз фразування: визначення логічних наголосів залежно від змісту літературного тексту або від логіки побудови музичної думки (якщо у творі нема літературного тексту) з урахуванням форми твору.
- 3) Змістові цезури.
- 4) Відповідність або розбіжність логічних наголосів і музичних кульмінацій.
- 5) Диригентські труднощі.

Міністерство освіти і науки України

**Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра музики і хореографії

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ
із навчальної дисципліни**

ДИРИГУВАННЯ

(назва навчальної дисципліни)

здобувачів ступеня вищої освіти магістра

(шифр і назва спеціальності)

спеціальності 013 Початкова освіта

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізації Музика

(назва спеціалізації)

Укладач:

кандидат педагогічних наук,

доцент Смиренський В. М.

Слов'янськ – 2016 р.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Диригування» повинні містити розподіл балів під час поточного контролю та підсумкового контролю відповідно до робочої навчальної програми.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни «Диригування» проводиться за такими формами:

а) під час диригування хорових творів;

б) під час практичних занять:

– опитування студентів з теоретичного матеріалу;

– гра студентами хорових партитур на фортепіано;

в) за результатами виконання завдань самостійного опрацювання (індивідуальних завдань):

– оцінка виконання домашніх завдань під час заняття;

– оцінка підготовки анотації до хорового твору;

– обговорення музично-теоретичного, вокально-хорового, виконавського аналізу хорового твору під час практичних занять;

– обговорення матеріалів доповідей із поставленого проблемного питання, проведення дискусій, підведення резюме з цього питання під час практичного заняття тощо.

Підсумковий контроль результатів навчання з навчальної дисципліни «Диригування» проводиться у формі екзамену.

Сумарна підсумкова оцінка, яку здобувач може отримати за результатами поточного контролю знань під час семестру, та кількості балів, отриманих під час контрольного заходу.

Результати підсумкових заходів оцінюються за 100-бальною накопичувальною шкалою з подальшою трансформацією у національну шкалу оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та накопичувальна 100-бальна

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECST
90 – 100 балів	відмінно	A
89 – 75 балів	добре	BC
60 – 74 балів	задовільно	DE
26 – 59 балів	незадовільно	FX
0 – 25 балів	не прийнято	F

Фактична кількість балів, отримана студентом за результатами поточного контролю та підсумками контрольного заходу, переводиться в державну оцінку за такими критеріями:

A – оцінка «відмінно» (90 – 100 балів) виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, наявного в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку й розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань;

BC – оцінка «добре» (89 – 75 балів) виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань, які, однак, містять певні (несуттєві) неточності;

DE – оцінка «задовільно» (60 – 74 балів) виставляється за посередні знання навчального матеріалу, недостатньо аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень під час виконання практичних завдань;

FX – оцінка «незадовільно» з можливістю повторного складання екзамену (26 – 59 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння

застосувати теоретичні положення під час виконання практичних завдань;

F – оцінка «не прийнято» з обов'язковим повторним вивченням модуля (навчальної дисципліни) (0 – 25 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися під час виконання практичних завдань, незнання основних фундаментальних положень.